TEKSTI JA KUVAT: ILKKA VIRTANEN
ÖSTERBOTTENS FÖRSVARSGILLE • POHJANMAAN MAANPUOLUSTUSKILTA RY

Pohjanlahden Merivartiostoille muistolaatat Vaasan Perinnemuuriin

Vaasan vanhalla kasarmialueella sijaitseva Kasarmintorin Perinnemuuri on pystytetty vuonna 1976 muistuttamaan jälkipolvia niistä joukko-osastoista ja yksiköistä, jotka ovat joko rauhan aikana toimineet tai jotka on sotaa varten perustettu Vaasassa.

Perustamisen jälkeen muuria on useaan otteeseen täydennetty. Kolmiosaisen muurin perustamisesta ja sen täydentämisestä vastasi alkuvuosina erityinen toimikunta, mutta Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta rf:n aloitettua 1981 toimintansa se ryhtyi vastaamaan täydennyshankkeista. Muurilla on säännöllisesti nähty ja koettu monet sotilasparaatien ohimarssit ja muut maanpuolustukselliset juhlatilaisuudet lippulinnoineen ja seppeleenlaskuineen.

Muurissa on paikka 31:lle kokoa 450x650x8 mm olevalle patinoidulle pronssilaatalle. Vuonna 2021 tapahtuneen täydennyksen (Sotilaspoikien muistolaatta) jälkeen muurissa oli 27 laattaa. Evl. **Stig Roudasmaa** totesi vuonna 1991 ilmestyneessä *Vaasan varuskunnan historia* -teoksessaan joidenkin Vaasaan liittyvien yksiköiden laattojen tuolloin vielä puuttuvan muurista. Useimmat näistä puutteista on sittemmin poistettu. Merivartiointi on kuitenkin ollut vailla edustusta. Pohjanlahden Merivartiokilta ry – Botniska vikens Sjöbevakningsgille rf ryhtyi toimeen muistolaattojen saamiseksi Pohjanlahdella aiemmin toimineille merivartioyksiköille. Perinnemuurilla 1.6.2025 järjestetyssä juhlatilaisuudessa muistolaattansa saivat Merivartiolaitoksen Pohjanlahden merivartiopiiri (1930–1944) ja Pohjanlahden Merivartiosto (1945–2004).

Kasarmintorin Perinnemuuri ilta-auringossa. Muuria vartioi kaksi tykkiparia, jotka symboloivat Tammisunnuntaina 1918 venäläisiltä sotilailta vallattuja tykkejä. Kivessä muurin oikealla puolella on erillisenä Jääkäripataljoona 1:n (1945–1957) / Pohjanmaan Jääkäripataljoonan (1957–1964) muistolaatta Vaasan vuosilta.

Merivartiointi salakuljetuksen torjujasta monipuoliseksi valvonta- ja turvallisuusviranomaiseksi

Merivartiolaitos ja sen Pohjanlahden merivartiopiiri 1930–1944

Suomen Merivartiolaitos oli Suomen sisäasiainministeriön alainen merirajojen valvonnasta vastannut laitos vuosina 1930–1944. Merivartiolaitos perustettiin torjumaan kieltolain aiheuttamaa alkoholin laajamittaista salakuljetusta. Laitoksen tehtäviksi määriteltiin asetuksella järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen erikseen määrättävillä merirajan alueilla sekä Laatokalla. Se käytti toimintaansa höyrykäyttöisiä vartiolaivoja ja moottoriveneitä, joista tärkeimpiä olivat nopeakulkuiset vartiomoottoriveneet. Merivartiolaitoksella oli jo suunnitteluvaiheesta lähtien myös maanpuolustuksellinen tehtävä. Sodan aikana Merivartiolaitos toimi osana laivastoa.

Merivartiolaitoksen vastuulla olivat Suomen merialueet sekä Laatokka. Laitos jaettiin kolmeen piiriin: Suomenlahden, Turun ja Ahvenanmaan sekä Pohjanlahden merivartiopiirit. Pohjanlahden merivartiopiirin piiripäällikön asemapaikkana oli Vaasa. Seitsemän vuoden kuluttua 1937 piirijakoa uudistettiin niin, että uusia piirejä tuli olemaan viisi, yksi näistä oli edelleen Pohjanlahden merivartiopiiri, ja asemapaikkana pysyi Vaasa.

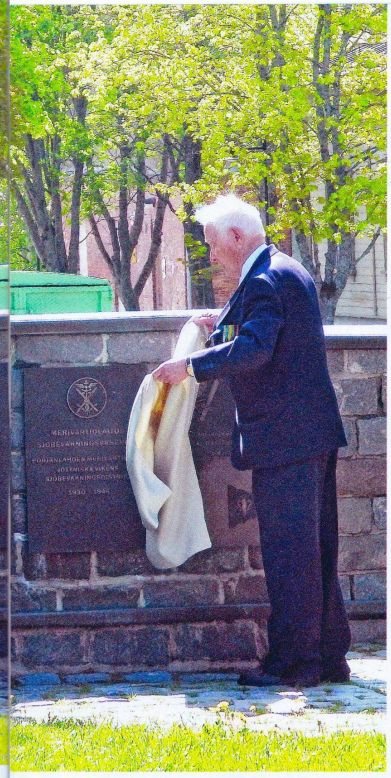

Merivartiolaitos osaksi Rajavartiolaitosta, Merivartiolaitoksen piireistä merivartiostoja

Merivartiolaitos yhdistettiin Rajavartiolaitokseen joulukuussa 1944 annetulla lailla, käytännön toteutus vahvistettiin asetuksella 24.4.1945. Liitos merkitsi myös merivartiopiirejä koskevia muutoksia. Vanha piiri-nimitys jäi historiaan ja tilalle perustettiin merivartiostot. Laissa määriteltiin, että Rajavartiolaitokseen liitetty Merivartiolaitos muodostaa siinä yhden rykmentin, jonka nimenä on Merivartiorykmentti. Merivartiorykmentti jakaantui Suomenlahden, Saaristomeren, Ahvenanmaan ja Pohjanlahden

Kuvat vasemmalta lukien: Yhteiseen pelastusharjoitukseen 10.5.2018 osallistunut uumajalaishelikopteri laskeutumassa Vallgrundin merivartioasemalle.

Uudet muistolaatat on paljastettu. Tehtävän suorittivat Valter Enqvist (vas.) ja Heikki Kaján (kuva Aimo Nyberg).

Perinnemuurin päämuurin pohjoissivu uudessa kokoonpanossaan. Paljastuksen aikana kunniavartiossa olivat yliluutnantti Petri Kippola (vas.) ja yliluutnantti evp. Rauno Kotilainen.

merivartiostoihin. Pohjanlahden merivartioston asemapaikkana säilyi Vaasa.

Merivartiostojen nykytilanne vuodesta 2005

Rajavartiolaitos koki jälleen uudistuksen v. 2004. Rajavartiolaitokseen kuuluvat nykyisin hallintoyksikköinä Helsingissä sijaitseva Rajavartiolaitoksen esikunta, neljä rajavartiostoa, kaksi merivartiostoa (Suomenlahden merivartiosto sekä Länsi-Suomen merivartiosto), Vartiolentolaivue sekä Raja- ja merivartiokoulu. Uudistuksessa vuodesta 1945 alkaen toimineet Saaristomeren merivartiosto ja Pohjanlahden merivartiosto lakkautettiin, ja ne yhdistettiin Länsi-Suomen merivartiostoksi. Pohjanlahden merivartiosto ehti siis toimia itsenäisenä yksikkönä 60 vuotta, vuodet 1945–2004.

Länsi-Suomen merivartioston toimialueeseen kuuluu 1 080 kilometriä aluevesirajaa sekä 48 kilometriä maarajaa. Toimialue käsittää koko läntisen Suomen rannikon Hangosta Kemin seudulle asti talousvyöhykkeineen sekä Ahvenanmaan. Kaikki alueella olevat rajanylityspaikat (myös sisämaassa, mm. Seinäjoki) ovat merivartioston toimialuetta. Länsi-Suomen merivartiostolla on 10 merivartioasemaa, näistä kaksi on Merenkurkussa: Vallgrund ja Kokkola. Merivartiostolla on kaksi vartiolaivaa: *VL Uisko* ja *VL Tursas*.

Merivartiosto vastaa toimialueellaan rajojen valvonnasta, rajatarkastuksista, meripelastuksesta ja ympäristövahinkojen torjunnasta aavalla merellä. Lisäksi Länsi-Suomen merivartiosto osallistuu yhteistyössä muiden viranomaisten (ml. naapurivaltioiden merivartiostot) kanssa mm. vesiliikenteen valvontaan, rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan, ympäristörikosten torjuntaan, ensihoidon sairaankuljetuksiin, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon sekä kalastuksen ja metsästyksen valvontaan.

Länsi-Suomen merivartioston esikunta sijaitsee Turussa, sen yhteydessä on myös merivartioston johto- ja meripelastuskeskus MRCC Turku.

Merivartiolaitoksen Pohjanlahden merivartiopiirin ja Pohjanlahden Merivartioston laatat Perinnemuuriin

Voimakkaasti vaihdellut kevätsää osoitti sunnuntain 1.6. valjetessa tasaantuneensa ja luoneensa juhlapäiväksi erinomaiset olosuhteet ulkona järjestettävälle tilaisuudelle. Vaasan kasarmintorille Merivartiolaitoksen 95. vuosipäivänä muistolaattojen paljastustilaisuuteen kokoontuneet tapahtuman järjestäjät, ohjelman toteuttamiseen osallistuvat sekä merivartio- ja kutsuvieraväki pääsivät näin tilaisuuden alusta lähtien virittymään juhlatunnelmaan.

Tilaisuuden järjestelyistä vastasi laattahankkeen toteuttanut Pohjanlahden Merivartiokilta Pohjanmaan aluetoimiston ja Vaasan kaupungin tuella. Tilaisuuden musiikista vastasi MPK Pohjanmaan soittokunta **Arto Panulan** johdolla, reserviläiset toivat paikalle kielekkeisen Suomen lipun, ja juhla eteni kapteeni **Matti Kujalan** komennossa. Veteraani- ja maanpuolustusjärjestöjen lippulinna oli mukana kunnioittamassa laattojen paljastusta.

Järjestäytymisen ja alkumusiikin jälkeen Pohjanlahden Merivartiokillan puheenjohtaja kapteeniluutnantti evp. **Martin Saarinen** avasi tilaisuuden. Hän kertoi lyhyesti muistolaattojen kohteena olevista yksiköistä, laattahankkeen toteutusprosessista sekä lausui kiitokset hankkeessa mukana olleille ja sitä eri tavoin tukeneille. Lopuksi hän kutsui vara-amiraali evp. **Jaakko Smolanderin** pitämään tilaisuuden juhla- ja laattojen paljastuspuheen.

Amiraali Smolanderin puheessa tuli esille puhujan syvällinen merivartio- ja laajemmin koko rajavartiotoiminnan tuntemus. Hän oli jo kotona kasvanut tähän ympäristöön, sillä hänen isänsäkin työskenteli merivartiostotehtävissä. Amiraali itse kävi urallaan läpi koko virkahierarkian Pohjanlahden merivartioston eri tehtävistä aina Rajavartiolaitoksen päällikön asemaan asti. Hyvin jäsennelty sympaattinen esitys antoi syvällisen ja kattavan kuvan merivartioinnin kehityksestä salakuljetuksen torjujasta monipuoliseksi turvallisuus- ja avustusorganisaatioksi, joka on kehittynyt sotilaallisesti järjestäytyneeksi organisaatioksi ja on tiiviissä yhteistyössä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa.

Amiraali Jaakko Smolander pitämässä juhla- ja laattojen paljastuspuhettaan.

Kunniatehtävään muistolaattojen paljastajiksi oli kutsuttu Merivartiolaitoksen Pohjanlahden merivartiopiirin päällikkönä toimineen komentajakapteeni **Hilding Enqvistin** poika **Valter Enqvist** ja merivartiomestari evp. **Heikki Kaján**. Pohjanlahden Merivartiokillan jäsenet yliluutnantti **Petri Kippola** ja yliluutnantti evp. **Rauno Kotilainen** olivat kunniavartiossa paljastettavien laattojen äärellä. Perinnemuurin uudet muistolaatat otti Vaasan kaupungin puolesta vastaan kaupunginhallituksen varapuheenjohtaja **Marko Heinonen**.

Tilaisuuden päätteeksi sen toimijoille ja kutsuvierailla oli järjestetty voileipäkahvit Vaasan Sotilaskodissa. Täällä palkittiin myös killan työssä ansioituneita jäseniä tai sen toimintaa muuten tukeneita henkilöitä.